

Batıl İnançların Korku Sinemasındaki Yansımaları

Cumhur Okay ÖZGÖR*

Özet

Varoluşundan beri insanoğlunun korkuları, acizliği, umutsuzluğu, yalnızlığı beraberinde çeşitli hurafeleri de doğurmuştur. Batıl inançlar, insanın doğa karşısındaki acizliğinden beslenerek modern çağlardan günümüze bile serüvenine devam eder. İnsan doğası dışında, toplum; heretik kültür, pagan inançlar, folklor, töre/gelenek, ritüeller, mitoloji; erkek hegemonyasının etken olduğu Hıristiyanlık, Orta Çağ'da egemen güç olan Kilise, püriten bilinç, batıl inançları besleyen olgular/durumlardan bazılarıdır. Kara kedi, nazar, merdiven gibi çeşitli hurafeler evrensel boyutlara ulaşırken insan psikolojisi, tarihi olaylar da batıl inanışları şekillendiren etkenlere örnek olarak gösterilebilir. Batıl inançların tarihsel kökenleri kadar psikoloji ve psikiyatri de bu inanışları açıklamada yol gösterici olmuş ancak; batıl inançları daha kolayca kaçıranabilmesini sağlayan, ölümsüz imajlar haline getiren sanat olacaktır. Resim ve sinema gibi görsel sanatlar, sembolik, metaforik anlatımlara yönelen sanatsal üretimler arasında en başta gelir.

Bu çalışma, sinema ve resim gibi görsel sanatlarla ritüeller, mitoloji ve batıl inançlar gibi fenomenlerin ilişkilerini mercek altına almaktadır. Özellikle korku sinemasında yer alan batıl öğeler işlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Korku, batıl inançlar, semboller, tekinsiz nesnelere

ORCID ID : <https://orcid.org/0000-0002-3712-7780>

E-mail : kaeodeoky@gmail.com

DOI: [10.31122/sinefilozofi.652294](https://doi.org/10.31122/sinefilozofi.652294)

Geliş Tarihi - *Recieved*: 28.11.2019

Kabul Tarihi - *Accepted*: 28.02.2020

Reflections of Superstitions in Horror Movies

Cumhur Okay ÖZGÖR*

Abstract

Since the existence of mankind's fears, helplessness, despair, loneliness has led to various superstitions. Superstitions continue their adventures even from modern times to the present day by being fed by the helplessness of human beings against nature. Outside human nature, society; heretic culture, pagan beliefs, folklore, tradition / tradition, rituals, mythology; Christianity, which is influenced by male hegemony, the dominant power in the Middle Ages, the Puritan consciousness and superstitions. While various superstitions such as black cat, evil eye and ladder reach universal dimensions, human psychology and historical events can be given as examples of the factors shaping superstitions. Psychology and psychiatry, as well as the historical origins of superstitions, have been guiding in explaining these beliefs; it will be the art that makes superstitious beliefs easier to grasp, making them immortal images. Visual arts, such as painting and cinema, are among the most important artistic productions directed towards symbolic, metaphoric expressions. This study examines the relationship between visual arts such as cinema and painting and phenomena such as rituals, mythology and superstitions. In particular, superstitions in horror cinema will be researched.

Key Words: Fear, superstition, symbols, uncanny objects

ORCID ID : <https://orcid.org/0000-0002-3712-7780>

E-mail : kaeodeoky@gmail.com

DOI: [10.31122/sinefilozofi.652294](https://doi.org/10.31122/sinefilozofi.652294)

Geliş Tarihi - Received: 28.11.2019

Kabul Tarihi - Accepted: 28.02.2020

Giriş

Nano teknolojinin, dijital devrin insan zihnine hükmettiği günümüz toplumunda bile antik inanışlar hala güncelliğini korumaktadır. İlkel olanın varlığı atalarımızın kalıtları ile zihnimizde hep var olacaktır. Batıl inançlar her ne kadar eski inanışlara dayansa da güncelliğini sürekli koruyan fenomenler olarak hayatımızın merkezinde yer alır. Korkular, psikiyatri alanını kapsayan takıntılar, hep batıl olanla ilişkili olmuştur. Örneğin, kara kedi, merdiven altından geçmeme gibi çok bilinen korkular ve takıntılar günlük hayatımızın bir parçasıdır. Antik çağlardan günümüze inanç kavramı kodlar aracılığıyla nesilden nesle aktarılır. Batıl inançlar, çeşitli toplumlarda zaman zaman benzerlikler ya da karşıtlıklar gösterebilir. Bir kabilenin ya da medeniyetin inancı, bir diğersinin batıl inancı olabilir. Örneğin, Hıristiyan imparatoru Konstantin, paganizmi; pagan devlet adamı Tacitus ise Hıristiyanlığı batıl inanç olarak kabul etmiştir (Panati, 2009: 12). Bu açıdan ele aldığımızda hurafeler asırlarca şekillenmiştir. Batıl inançların, geçmişteki anlamı ve günümüzdeki temsili, dinle bilimi, dinle batıl inançları kesin çizgilerle birbirinden ayırmıştır (Gaskill, 2016: 23). Kökeni daha çok pagan inançlara dayanan batıl öğretiler, pagan dinlerde yer alan ritüelleri/objeleri birebir kullanabilirken aynı zamanda pagan inançlardan gelen mitolojik varlıkları ise şeytanileştirebilir. Buradaki amaç eskiye dönük inanışları kötü olarak aktarmaktır. Örneğin pagan mitolojisinde yer alan Pan¹, kutsal kitapla beraber şeytanın fiziksel özelliklerini yansıtan bir düşsel imge haline dönüşmüştür. Benzer şekilde kökeni pagan inançlara dayanan haç, önceleri kilise tarafından reddedilirken sonrasında Hıristiyanlıkla ilişkilendirilmiştir. Bir başka örnek ise Hıristiyan adetlerine göre yeniden doğuşun sembolü olarak mezarlara çiçekler serpilmesidir. Bu inanış, mitolojik hikâyelerde adı geçen Demeter ve Persephone'nin bulunduğu, doğanın yeniden uyanışı olarak kabul edilen baharı kutlamak için toprağın üzerine çiçek bırakma ritüelini hatırlatır.

Batıl inançlar, toplumların arketiplerine, kökenlerine bağlantı kurma olanağı sunan masallar, efsanelerdir. Batıl inanç nesnesi, var ile yok arasındaki ara biçim, sembol olarak varlığını sürdürmüştür (Taburoğlu, 2011: 72). Pagan ya da şaman adetlerinde adı geçen semboller günümüzde bile kullanılmaya devam edilen objeler/semboller olabilir. Örneğin, günümüzde kullandığımız muskaların kökeni, Antik Romalılar ve Yunanlılarda çocukların kötü bakışlara (evil eye) yani nazara maruz kaldığına olan inançla ortaya çıkmıştır. Özellikle Akdeniz ve Balkan kültürlerinde yaygın olarak kullanılmaya devam edilen bu muskalar, piyasada satım gücü yüksek objelerdendir. Kapitalizm, teknoloji ile birleşirken tüketim çılgınlığı ile batıl inançlara karşı koruyucu objeleri satılabilir meta olarak süs eşyalarına kadar indirgemıştır. Cadılar Bayramı², Paskalya ticarileştirilmiş; mitolojik yaratıklar zamanla süper kahramanlara dönüştürülerek beyazperde, çizgi roman, video oyunları, kısacası popüler kültür için vazgeçilmez figürler olmuştur.

Sinema sektörü antik çağlardan süregelen bu objelerden; batıl inançlardan sıklıkla faydalanır. Ev; merdiven, kapı, ayna gibi uğursuz mekânlar/bölmeler ve nesnelere; kara kedi, kuzgun gibi uğursuz kabul edilen hayvanlar ve 666, 13 gibi uğursuz rakamlar, işaretler gibi uğursuz kodlar özellikle korku sinemasında karşımıza çıkmaktadır.

Beyazperde'de Batıl İnançlar

Merkeze ahlaki kötülüğü ya da şiddeti almayan korku filmlerinde sıklıkla batıl inançlara özgü nesne ve kodlar kullanılır. Gore³ türünden farklı olarak slasher ve teen slasher⁴ türündeki gençlik korku filmleri, ayna, merdiven gibi meşum mekân ve nesnelere yer

¹ Pan: Arkadia çobanlarının eski bir tanrısıdır. Yarı insan yarı keçi olan bu mitolojik yaratık, keçi boynuzları ve toynakları ile tipik şeytan tasvirlerinin orijini oluşturur.

² Halloween (Cadılar Bayramı) ismi All Hallows Eve'den gelir.

³ Rahatsız edici görüntüler içeren filmler. Daha çok sadist bir amaçla, kurbanı kesme, doğrama sahneleri yer alır.

⁴ Amerikan gençliğinin sembolik olarak eleştirildiği film furçasına verilen genel isim.

vermektedir. Ayrıca, metafizik korku içeren filmlerde Amerikan Gotiği ile ilişkili olarak batıl inançlardan yararlanır. Korku sineması, hurafeleri sembolik anlamlarıyla alt metin olarak çözümlenebilecek halleriyle kullanır. Sinema, çoğunlukla korku filmleri, uğursuz nesnelere ve mekânları kullanırken bu kültürel kodlardan sıklıkla faydalanır. Korku sinemasında Hitchcock gibi usta yönetmenler, merdiven, ayna ve tuz gibi uğursuz atfedilen fenomenlere yer verir. Hitchcock'un filmlerinde karşımıza çıkan uğursuz obje ve mekânlardan örneklandırmek gerekirse:

Sapık (Psycho, 1960) – Ayna
Ölüm Korkusu (Vertigo, 1958) – Merdiven
Kuşlar (The Birds, 1963) – Siyah kuşlar
Arka Pencere (Rear Window, 1954) – Kapı ve pencereler
Rebecca (1940) – Tekinsiz malikane
Cinayet Var ((Dial M for Murder, 1955)– Omuzdan tuz silme sahnesi
Öldüren Hatıralar (Spellbound, 1945) – Kırık tekerlek gibi imgeler

Hitchcock'un *Rebecca (1940)* filmi, Amerikan Gotiği'nin izlerini taşıyan gotik bir romandan⁵ uyarlanmıştır. Filmde, Freud'un makalesinde kullandığı "tekinsiz" (unheimlich) kuramı karşımıza çıkar. Eskiye ait olanın, bastırılanın geri dönüşü, eve ait olmama gibi korku unsurları başarılı bir şekilde işlenmiştir. Hitchcock'un *Psycho (1960)* filminde de ev önemli bir yere sahip olacaktır. Bilinçaltını temsil edecek şekilde, kiler, tavan arası, bastırılmış olanın saklandığı bilinçdışı, bilerek unutmayı temsil eder.

Amerikan Gotiği'nin en önemli mekânı olan ev, korku sinemasının da vazgeçilmez klostrofobik mekânları arasında yer alır. Yerli halkın katledildiği, kölelik anlayışının tohumlarının atıldığı, ötekinin düşman olarak görüldüğü Amerikan Gotiği'nde ev, Amerikan coğrafyasındaki sömürgeciliği, bağınaz kalabalıkları (püriten halk), sosyal çöküntüleri, kurgu olarak, bu coğrafyanın ruhsal durumunu yansıtmak adına önemli bir rol oynar (Mull, 2014: 120). Günümüzde oykofobi⁶ sinemada metafizik korku filmlerinde, özellikle okült⁷ korku sinemasında, sıklıkla karşılaştığımız bir durumdur. Amerikan korku filmlerinde banliyölerde, karşılaştığımız ve kökeninin Kızılderili gibi yerli kabilelerin hurafelerine dayanan bu semboller çeşitli anlamlar içerir. Örneğin, Şamanizm'de ev aynı zamanda mezar, döl yatağı olarak kabul görür. Mezarın alt kısmına küçük yeşil taşlar, deniz kabukları⁸ ve salyangoz kabuğu asılır (Eliade, 2017: 53). Evi merkez olarak alan korku filminde ailenin yerleştiği ve zamanla hayaletlerin saldırısına uğrayan lanetli ev, ısrarla terk edilmeyen bir sığınak durumundadır. Cadı, içine şeytan girmiş kadın kurban gibi klişelerle yansıtılan kötü ruh, mutlak suretle Hıristiyanlığa⁹ özgü günah çıkarma yönetimiyle def edilir.

⁵ Rebecca - Daphne du Maurier'un 1938 yılında yazdığı gotik roman.

⁶ Oykofobi: Ev ve evin çevresiyle ilgili şeylerden korkma durumu. Oykofobi daha çok Güney Gotiği'nde karşımıza çıkar. Ev ile ilgili bu korkuları Freud tekinsiz kavramıyla açıklamaya çalışmıştır. Tekinsiz, Almanca "unheimlich" evcil olmayan manasıyla kullanır. Tanıdık, bastırılmış olanın geri dönüşü olarak açıklanabilecek duruma gotik romanlarda ve sinemada sıklıkla rastlarız. E.A. Poe'nun Kızıl Ölümün Maskesi, Usher Evi'nin Çöküşü mekana ait bu korkuları yansıtan eserlerden bazılarıdır.

⁷ Okült: Hayalet, kötü ruh gibi metafizik gizleri araştıran alan.

⁸ Cinselliği veya eşi simgeleyen kabuklular, günümüzde kapıya bir şeyler asma âdetinin pagan kökenlerini oluşturmuştur. Filmlerde çoğunlukla kutsal heykeller, at nalları ve çeşitli semboller evin dış kısmına asılır.

⁹ Önceleri anaerik (matriarkal-dişil) çok tanrılı inançların, toprağa dayalı yaşamın egemen olduğu toplum düzeninde kadının doğurganlığına yönelik inanç, insanlar üzerinde etkin olan bir inanıştı. Zamanla varoluş kaynağının doğurganlığa değil de söze, ataerik (eril) düzene bağlandığı tek tanrılı inançlara dayalı monarşi düzeninde inançlar da değişim geçirmeye başlamış, şifacı, büyücü kadın cadı olarak yaftalanmaya başlanmıştır. Günümüzde toprak ana inancı halen riayet edilen bir tapma yöntemidir. Seminal sıvı ile toprağın bereketinin artacağı inancı halen Afrika kabilelerinde yaygındır.

Pagan inançlara uygun olarak kurban etme eyleminin gerçekleştiği malikâne ya da kutsanmış toprakların üzerine yapılan ev, mutlak suretle uğursuzluk getirir. Stanley Kubrick'in *The Shining* (Cinnet, 1980) filminde *Overlook Otel'i* Kızılderili mezarlığı üzerine inşa edilmiştir. Johnny (Jack Nicholson), Amerikan üst-beyaz tavrını yansıtan alter egosuyla, otele girmek isteyen aşçı¹⁰ karakterini öldürmek gibi aşırıya kaçan eylemleriyle dışarıdan gelen tehditlere karşı saldırgan bir üslup sergiler. Güney Gotiği'ne özgü "kasabaya dışarıdan gelenin tehdit oluşturması" durumu *Cinnet* filminde hayaletlerin otelin daimi sahiplerinin kendilerinin olduğu vurgusuyla dile getirilir. Robert Rodriguez'in yönetip Quentin Tarantino'nun senaryosunu yazdığı, *From Dusk Till Dawn* (Gün Batımından Şafağa, 1996) filminde vampirlerin¹¹ ortaya çıktığı bar, tapınağın görünen yüzüdür. Bütün bu ve benzer filmlerde eski Amerikan kabilelerinin batıl inançlarından kaynaklı felaketler gün yüzüne çıkar.

Görsel 1: Cinnet (1980) filminde Johnny'nin kapıyı balta ile kırarak karısını öldürmeye çalıştığı sahne ve referans olan *The Phantom Carriage* (Victor Sjöström, 1921).

İngiliz Gotiği'ne özgü şato, dehliz ve ormanların yerini alan ev, Amerikan Gotiği'nde "yabancı" karşısındaki kökten dinci anlayışın paranoyasını gözler önüne serer. Andrés Baiz'in 2011 yapımı korku/gizem filmi *Saklı Yüz* (*La Cara Oculta*) eve dair olan bütün klişeleri altüst eder. Savaş sırasında sığınak olarak tasarlanan evde hapis kalan eski sevgili/eş, evdeki boruları ya da su kanallarını kullanarak iletişim kurmaya çalışır. Bilinen bütün fenomenlerin

¹⁰ Filmde cinayete kurban giden tek kişinin siyahi olması manidardır.

¹¹ Geçmişten günümüze eşine ihanet eden, ensest veya sapkın ilişkiye girenlerin vampir gibi insanüstü bir yaratığa dönüşeceği inancı yaygındı. Pagan inanca göre kendi kutsal kişiliğine ihanet ederek intihar eden kişinin kalbine, diriliş gününde yerinden kalkamaması için, kazık çakılırdı. Ayrıca; vücudun daha diri olacağına inançla XVII. yüzyılda kan banyosu yapılması yaygındı.

mantık çerçevesinde bir açıklaması vardır. Filmde ev içinde hapis¹² kalan hayalet inancı Robert Zemeckis'in 2000 yapımı *Gizli Gerçek (What Lies Beneath)* ya da Alejandro Amenábar'ın 2001 yapımı filmi *Diğerleri'nden (The Others)* oldukça farklıdır. Korku ögesi ne bir hayalet ne de cadı gibi kötü ruhtur.

Eve özgü en önemli bölümlerden birisini kapı oluşturur. Kapı, vampirin içeri girmek için izin istediği (bkz: *Gir Kanıma* filmi¹³), başka boyutlara, evrenlere açılan bir geçit de olabilir¹⁴. Son dönem el kamerası ya da gözetlemeye odaklı yatak odasına konulan kamerayla gerilimin sağlandığı filmlerde kapı çarpması izleyiciye korku veren bir klişe olmuştur. Cinlerin kapı ağzında belirmediğine yönelik batıl inanç, farklı coğrafyalardaki film örneklerinde karşımıza çıkar. Örneğin, yeni dönem yerli korku sineması da korkunun merkezi olarak evi kullanır. Kapı, bu açıdan korkunun hissedildiği bir kesittir. Bu ve benzeri durumlar batıl inançların kaynağının birisinin de kapı olduğunu gösterir.

Kapı dışında uğursuz bir nesne olarak merdiven de korku sinemasında karşımıza sıklıkla çıkar. Antik dönemlerden beri merdiven, Tanrı katına ulaşmak adına kullanılan bir sembol olarak kabul görmüştür. Örneğin, Mısır krallarının Tanrı katına erişmek için göğe merdiven dayadığı inancı hâkimdir (Piramitler yapısı itibarıyla merdiveni anımsatır). Firavunların piramit mezarının kemeri arasından geçmesi kutsal birliğe (üçgen) ihanet sayılırken, Osiris'in hapsolmesine merdivenin engel olduğunun anlatıldığı hikâye, merdivenin kutsallığını gözler önüne serer. Kutsal kitaplarda da merdiven önemli bir sembol olarak yer alır. Dini kitaplarda geçen Yakub'un Merdiveni¹⁵, istihare yoluyla Tanrı katına erişmek adına önemli bir dini sembol olmuştur¹⁶. Hıristiyanlıkta, Baba, oğul ve kutsal ruhu oluşturan Teslis'i temsil ettiği için merdiven altından geçmek, üçgenin merkezinden geçerek onu bozma, manasına gelir. Ayrıca, İsa'nın ölü bedeninin, çarmıha merdiven dayanarak indirildiğine olan inançla, merdiven altından geçmenin uğursuzluğuna dalalet eder. Benzer biçimde geçmiş yüzyıllarda suçluların asılmadan önce boynuna ip geçirmek ve cesedi indirmek için merdiven kullanıldığı bilinen bir gerçektir. İnfaz edilenlerin ruhunun merdiven altında gezdiğine yönelik inançla beraber merdiven altından geçen kimsenin ölümle karşılaşacağı öngörülür. Korku sinemasında ise merdiven bütün yönleriyle batıl inanç nesnesi olarak kurbanın başına kötü işler ören bir sistemle izleyiciye sunulur. Slasher ve teen slasher¹⁷ filmlerinde, tahta merdiven, basamakları kırılan, kurbanın başına uğursuz işler ören bir batıl inanç ögesidir. Örneğin, *Elm Sokağı'nda Kâbus*¹⁸ filmlerinde merdiven Freudyan bir anlamda kullanılmıştır. Klasik korku sinemasından Uzak Doğu korku sinemasına merdiven, lanetli olanın geldiği yer olmuştur (Bkz: Şeytan¹⁹ ve Garez²⁰).

¹² Evin içinde hapis kalma, kurbanın, evin içinde, duvarda ya da mahzende mahsur kalmış olarak Poe'nun öykülerinde sıklıkla betimlediği bir durumdur.

¹³ Let The Right One In, Tomas Alfredson, 2010

¹⁴ Kayıp Oda-Lost Room dizisinde lanetli bir otel odasına ait anahtar istenilen yere geçiş yapılması olanağını sağlar.

¹⁵ Aynı isimde başarılı bir film vardır: Jacob's Ladder (Dehşetin Nefesi, Adrian Lyne, 1990). Filmde batıla özgü anlatımların çoğu kullanılır. El falı bakan kadın, kırık çocuk bisikleti; korkutucu hastane manzaraları açıkça geçmişe dönük olanın geri döndüğünü gösterir.

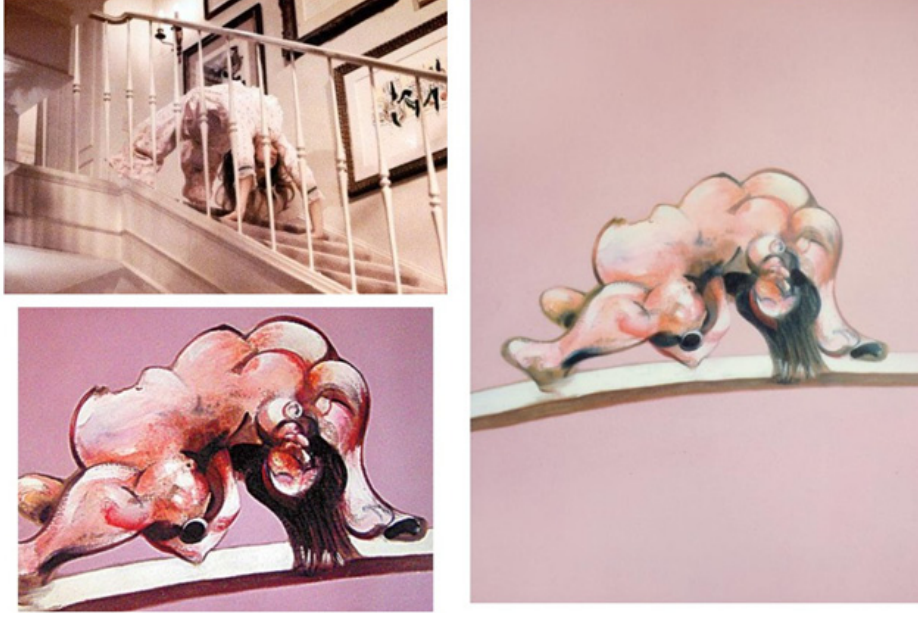
¹⁶ Led Zeppelin'in Stairway to Heaven (1971) adlı parçası popüler kültürde merdivenin kutsallığına güzel bir örnektir.

¹⁷ Slasher: Maskeli bir psikopatın bir grup genci esir aldığı korku filmi alt türü. Bu tür filmlerde psikopat kurbanını bıçak gibi fallik objelerle öldürmesi konu edinilir. Teen Slasher ise gençlerin katledildiği türe verilen addır.

¹⁸ Elm Sokağında Kâbus, ilki Wes Craven tarafından 1984 yılında gösterime girmiş slasher film. Elm Sokağı aynı zamanda John F. Kennedy'nin vurulduğu suikasta uğradığı kavşağın ismidir.

¹⁹ (The Exorcist, Şeytan, William Friedkin, 1973)

²⁰ The Grudge, Garez, Takashi Shimizu, 2004

Görsel 2: (Sol Üst) Şeytan filminden bir sahne ve Francis Bacon resimleri

Görsel 3: Teen Slasher korku filmlerindeki merdiven sahneleri

Korku sinemasında merdiven gibi diğer bir meşum nesne, aynalardır. Mitolojiden antik hurafelere ayna (yansıma) önemli bir sembol olurken çok çeşitli anlamlarda karşımıza çıkar. Mitolojide, Narcissus, kendi yansımasına aşık olurken, Perseus, Medusa'yı ayna sayesinde alt edebilmiştir. Aynanın, ruhu hapsettiği, aynayla ilgili bir inanışken, Antik Yunan ve Roma dışında yerli kabilelerin birçoğunda aynaya bakan insanın ruhunun aynaya geçtiği inancı yaygındır. Bu sebepten, aynanın zedelenmesi ruhun zedelenmesi manasına gelir. Ayna, ruhun zapt edildiği, yakalandığı bir nesne olarak da karşımıza çıkar. Eski bir

Amerikan voodoo inancına göre kapı eşiğine büyük bir ayna yerleştirilir ve kapıdan geçtiğini sanan hayalet aldatılmak suretiyle aynanın içine hapsedilir. *İskelet Anahtar* (Iain Softley, 2005) ve *Constantine* (Francis Lawrence, 2005) filmlerinde aynanın içine kötü ruhu zapt etme ya da beden değiştirme sahnelerine rastlarız. Ayna, benzer şekilde varlıkların gerçek kimliklerini yansıtmak adına da önemli bir objedir. Aynada yansımaya varlığın ruhunun da olmayacağı, ölümsüz olduğu inancı vampir söylencelerinden beyazperdeye kadar gelmiştir. Dışavurumcu sinema ve gotik filmlerde ayna, önemli bir metafor alanını yansıtırken özellikle vampir filmlerinde, vampirin aynada yansımaya olmaz. Benzer biçimde vampir kurbanının kanını emdikçe kurbanın aynadaki yansımaya kaybolur. *Cinnet* filminde otelde çok sayıda ayna vardır ve yansımalarında eski ruhları grotesk ya da karnavalesk bir kostümle görürüz. *The Mirrors* (Aynalar, Alexandre Aja, 2008), gibi filmler aynada ruhun hapsedildiği, uğursuzluğun dile getirildiği popüler korku filmlerinden bazılarıdır.

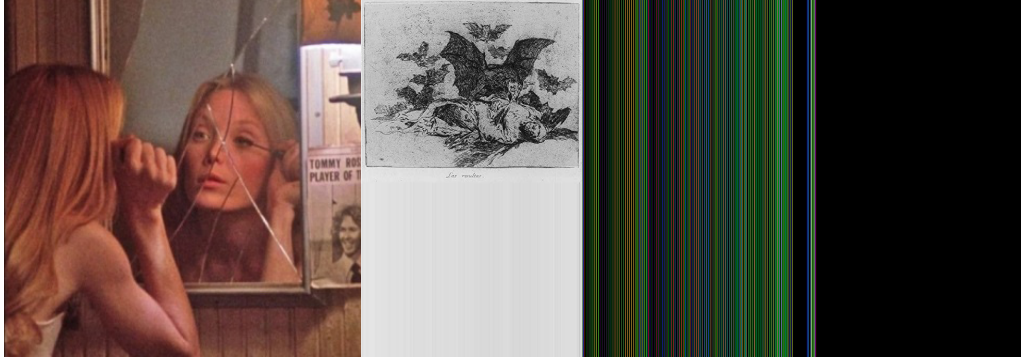
Beyazperdede ayna, önemli bir metafor ögesidir. Kırık ayna²¹, bakan kişinin şizoid kimliği/ borderline kişilik bozukluğu ile ilgili izleyiciye ipucu verir. Parçalanmış, kırık aynada kendine bakan karakter, sinematik bir anlatım yoluyla, kişiliğinde bölünmeler olduğu yolunda izleyiciye işaret verir. Ya da aynada kendisiyle konuşan karakter, merdümگیرiz biri olarak toplumdaki soyutlanmış olabilir. Bu duruma en güzel örnek *Taxi Driver* (Taksi Şöförü, Martin Scorsese, 1976) filminde aynada kendisiyle konuşan Travis Bickle (Robert DeNiro) karakteridir. Çarpıtılmış ayna ise düzensizliği, kaosu ve bilincin kaybolmasını sembolize eder. Hitchcock da benzer şekilde *Psycho* (Sapık, Alfred Hitchcock, 1960) filminde aynayı ustacı kullanır. *Psycho*'da aynada kurbanın yansımaya yer alırken, katilin yansımaya görünmez.

Görsel 4: Psycho, Sapık, Alfred Hitchcock, 1960. Filmde çok sayıda ayna yer alırken katilin yansımaya neredeyse aynada hiç görünmez. Genellikle kurbanların yansımaları cinayet öncesinde farklı ayna yansımalarıyla seyirciye servis edilir.

²¹ Aynanın kırılmasının yedi yıl uğursuzluk getireceği inancı ise bedenini kendisini yedi yılda bir fiziksel olarak yenilemesi ile ilişkilidir.

Görsel 5: (Sol) Carrie (Günah Tohumu, Brain De Palma, 1976) (Sağ) Angel Heart (Alan Parker, 1987) Filmlerinden sahneler. İki filmde de karakterdeki psikolojik rahatsızlıklar (Borderline, şizoid kişilik bozukluğu) kırık ayna ile yansıtılmış

Lacan'ın, ayna evresi, Freud'un skopofili (görsel haz, izleme/izlenme takıntısı), gibi psikolojik okumalar sunan kuramlar sinemadaki izlenilme takıntısını anlamamız açısından önemlidir. Lacan'ın ayna evresine göre ayna, irrasyonel bir yanılmalarda ağında, varlığın sahte bir kendilik üzerinden (arkaik beden/kimlik) ayrıksı organlarını bir araya getiren ve onu "öteki" suretinin dönüştüren imgesel bir yanılmalıdır (Demirci, 2016: 75). Ayna, kendi bedenini teşhirci bir izlenme takıntısını²² dindirmek adına, önemli bir fantezi alanı oluşturur. Slasher filmlerde kendisini aynada izleyen ve izlenen bir konuma koyan kadın karakter aynada kendisini izler. Anahtar deliğinden ise psikopat kötü karakter izleyici durumdayken kamera/izleyici için mutlak surette panoptik bir ortam oluşturur.

Sinema sanatını derinden etkileyen resim sanatında da iç mekân, uğursuz, tekinsiz yönleriyle yansıtılır. Resim sanatında iç mekân, düalizmle kurgulanarak insanlığın içinde bulunduğu çıkmazı yansıtır. Merdivenler, kapılar, pencereler insanın iç durumunun metamorfik aktarımıdır. Ev gibi, tumarhaneler ve moteller de tekinsizlik hissini derinlemesine hissettiren mekânlardır. Korku, yalnızlık, çaresizlik ve içsel boşluk iç mekândaki tasarımla sembolize edilir. Derinlik, karanlık, çıkmaz koridorlar, insanın içsel bunalımlarını, batıl korkularının imgelemeleridir. Eşzamanlı olarak, dağınık ve boş alanlar, geniş ve daraltılmış alanlar, rüya ve gerçek alanları, hastalık ve ölüm gibi durumların dışavurumudur. Pencere, kapı ve aynalar, tekinsizin sergilendiği resimlerin birçoğunda önemli bir işlev görür. Resimde yer alan pencere, kapı ve ayna, evin iç ve dış yapısına ve dış dünya ile temas kurma olanaklarına ait olduğunu açıkça vurgulamaktadır. Gerçek dünyanın ötesindeki tarafa açılan bir geçit olarak, diğer tarafı görülebilir veya girmelerine izin verecekleri başlıca korku öğeleridir. Resimde karşı karşıya duran aynalar, kapılar ve pencereler çıkılmaz bir labirenti anımsatır. Resmin içinde yer alan ayna, mekânsal bir uzam kazandırıp huzursuzluk, boşluk hissi yaratır. Pencereyi anımsatan ayna, gözü, yansıtılan ile gerçek arasında gezinmeye zorlar. Ayna, şimdiki zaman, geçmiş ve gelecek arasına bir portal açar. James Ensor: "Aynalar, ölümün ve götürdüğü yere açılan portallardır" der (Adolphs, 2016: 29). James Ensor, Rene Magritte, Max Beckmann ve Edward Hopper gibi ressamlar pencere, kapı ve aynalara resimlerinde sıklıkla yer verir.

Uğursuz semboller, inorganik objeler dışında uğursuz hayvanlar da korku sinemasının

²² Freud bu durumu skopofili yani izlenme takıntısı olarak açıklar. Seyirci de, kurban da ayna veya sihirli aynaya bakmak suretiyle gözetlemek/gözetlemekten haz alan obje ve süje durumundadır.

batıl canlıları olarak sıklıkla karşımıza çıkan varlıklardandır. Gerilimin boyutlarını gözler önüne sermek adına korku sinemasında geceye özgü hayvanların yer alması sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. Ayrıca, bastırılmış olanın geri dönüşünün temsili olarak duyumsal ve görsel olarak hayvana dönüşmek gotik sinemadaki bir diğer yöntem kabul edilir. Nokturnal (geceye özgü) canlılardan olan kuzgun, yarasa ve baykuş²³ gibi uğursuz kabul edilen hayvanlar, resim sanatı, edebiyat ve sinemada sıklıkla kullanılır. Orta Çağ'dan günümüze sanatçılar için batıl inanç sembolleri önemli birer referans olmuştur. Örneğin, Goya'nın, halkın budalalıklarıyla alay edip, batıl inançları eleştiren *Kaprisler* adlı baskı serisinde yer alan en ünlü eseri *Aklın Uykusu Canavarlar* doğurur çalışmasında, baykuşlar, yarasalar ve büyük kara kediler yer alır. Goya'dan asırlar önce Hieronymus Bosch, halkın budalalıkları, ahmaklıkları ve boş inanışlarına hiciv içeren resimler yapmıştır. Atadan kalan öğretiler, kardeşlik birliğinin sofu uygulamaları, bölge rahibinin nasihatları ile birlikte mistisizm, batıl inançlar korkuyla birleşmiştir. (Peccatori, 2002: 20) Bosch'un resimlerinde, sudan çıkan yarı-insan/hayvan karışımı yaratıklar, mutasyona uğramış kurbağa, yılan²⁴ gibi sürüngenler; yarasalar, kötülüğü simgeleyen grotesk canlılardan bazılarıdır. Gustave Dore illüstrasyonlarında, Dante'nin *İnfeno*²⁵' sunu, cehennem zebanilerini, masal kahramanlarını resmeder. Max Ernst, *Merhamet Haftası* ismini verdiği seri resimlerinde yarı insan, yarı hayvan (baykuş ve yarasa uzuvlarına sahip insanlar) mutasyona uğramış yaratıkları kullanır.

Gotik edebiyatta meşum kabul edilen hayvanlar sembolik olarak yer alır. Bram Stoker ve E. A. Poe, yarasa, kara kedi ve kuzgunu animizm²⁶ özellikleriyle aktarır. Poe, Kuzgun²⁷ adlı şiirinde gece yarısı musallat olan bir kuzgunu betimler. Manet Poe'nun şiirinden yola çıkarak *Kuzgun* serisini siyah-beyaz olarak çizer. Drakula öyküsünde kont Drakula yarasaya²⁸ dönüşür.

²³ Bilgelik ve kehanet ile ilişkilendirilen baykuş, Chaucher ve Shakespeare'in eserlerinde kötü haber getiren uğursuz kuş olarak yansıtılmıştır.

²⁴ Yılan ve kurbağa kutsal kitaplarda şeytanın büründüğü hayvanlar olarak yer alır. John Milton'un Kayıp Cennet'inde şeytan Havva'yı kandırmak için önce kurbağa sonra yılan kılığına girer. Kurbağa doğu dinlerinde de kötü ruhlarla ilişkilendirilirken, Goethe'nin Faust'unda ise şeytan, köpek kılığına girer.

²⁵ İnferno: Dante - İlahi Komediya'sının ilk kitabı. Birinci kitapta cehennem anlatılır.

²⁶ Animizm: İnsan dışındaki canlıya insan özellikleri verilmesi.

²⁷ İskandinav Tanrısı Odin'in iki tane kuzgunu vardır. İrlanda mitolojisinde Savaş Tanrıçası Morrigan kuzgun kılığına girer. Virgil, Plinius ve Shakespeare'in eserlerinde kara haberi getiren kuzgundur.

²⁸ Virgilius ve Homeros'tan Bram Stoker'ın Drakula'sına değin yarasa geceyle ilişkili olarak uğursuz haliyle eserlere konu olur.

Görsel 5: (Üst) Francisco José de Goya y Lucientes'in yarasa içeren baskılarından bir örnek (Sağ Üst) Dracula (Dracula, Tod Browning, 1931) (Alt) Bosch ve Goya'nın çalışmalarından örnekler.

Görsel 6: Goya'nın baskı ve çizimlerinden örnekler ve Gustave Dore'un Poe İllustrasyonları

E.A. Poe'nun Kara Kedi adlı öyküsünde ise hayalet olarak dönen bir kedi anlatılır. Hikâyede eziyet gören kara kedi, siyahilerle ilişkilendirilerek çoğu eleştirmene göre Amerika'daki köleliği sembolize eder (Mull, 2014: 114). Antik Mısır'a kadar dayanan kara kedi inancı, zamanla olumlu anlamını yitirmiş ve uğursuz kabul edilmiştir. Antik Mısır'da kara kedi uğur kaynağıyken kedinin öldürülmesinin cezası idam olmuştur. Kedinin kutsallığına olan inanç, Mısırlıların Bubates kentindeki kedi simgesi olan Bast'a tapmaya kadar dayanır. XVI. yüzyılda kara kedinin hayvan kılığına girmiş cadı olduğuna inanılmaya başlanmıştır. Sanatta, özellikle edebiyatta, kara kedi, uğursuz manaya gelecek şekilde kullanılmıştır. *Carmilla* (Sheridan Le Fanu, 1872) adlı gotik öyküde vampir Carmilla/Mircalla kara kediye dönüşür. Dünya sinemasında da kara kedi korkutucu özelliğiyle sahneye gelir. Örneğin, Kaneto Şindo'nun *Kuroneko* (1968) filminde öldürülen kızın ruhu kara kedinin içine girmiştir. Korku sinemada unutulmaz kara kedi sahnelerine, *Tales of Terror* (Roger Corman, 1962), *The Legend of Hell House* (John Hough, 1973) gibi filmler ve *Coraline* (Henry Selick, 2009), *Extraordinary Tales* (Olağanüstü Öyküler, Raul Garcia, 2013) gibi animasyonlar örnek gösterilebilir.

Görsel 7: Poe'nun Kara Kedi öyküsünün sinema uyarlamaları

Kara kedi batıl inancı, hayvan kadar rengiyle de ilgilidir. Siyah renk, kötüye yorulurken, günümüzde bile cenazelerde siyah giyme modası yaygındır. Kocasını ölen kişinin siyah giymesi, onun ölen kocası tarafından görülmemesine ve yaşayan ölü/hayalet olmasına imkân vermediği inancıyla ilişkilidir. Antik Mısır çizimlerinde, kötü Mısır Tanrıalarının boyanmasından, Giotto'nun fresklerine, siyah renk şeytani olanla ilişkilendirilmiştir. Orta Çağ'da Yahuda ve Kabil gibi hainler, kötü karakterler esmer resmedilir. Bosch'un, Bruegel'in resimlerinde kalpazanlar, büyücüler, cüzamlılar hep siyah olarak betimlenmiştir (Pasotureau, 2016: 94). Veba gibi ölümcül hastalıklar kara ölüm gibi kelime oyunları ile aktarılır. Gotik öykülerin anlatıldığı hikâyelere "kara edebiyat" ismi verilir. Resim sanatında korkunç, dekadın manzaralar, Goya, Fuseli ve Blake gibi ressamların ilgilendiği konular olmuştur. Bu tür resimlerin yer aldığı akıma Kara Romantizm²⁹ denmiş, Goya'nın, hastalık ve yaşlılığın getirisiyle, evine kapanıp duvarlara yaptığı resimlere "kara resimler" adı verilmiştir. Ekspresyonizm yani Dışavurumculuk, resim ve sinemada siyah-beyazın etkisinden faydalanmıştır. Gölgeler, karanlıklar bolca kullanılan atmosfer öğesi olmuştur. Edward Munch'un resimlerinde İskandinavya doğasıyla ahenk içindeki uzayan gölgeler, batıl inançlardan doğmuşçasına gölge sahibini sarıp sarmalar (Lorie, 1997: 32). De Chirico'nun resimlerinde yer alan gölgeler, tedirgin edici, metafizik bir öğedir. Benzer bir kullanıma sinemada rastlarız. Dışavurumcu Sinema'da gölgeler kötücül güçleri yansıtır. Kâbusu anımsatan gotik filmlerde de vampir ya da canavarın kurbanını gölgesinden yakaladığını sıklıkla görürüz.

²⁹ Kara Romantizm (Dark Romanticism) ilk kez 1930 yılında Mario Praz'ın adlandırdığı sanat görüşüne verilen ad.

Gotik öykülerde kedi gibi, köpek de, sıklıkla yer alan bir diğer canlıdır. Örneğin, *Omen*³⁰ filmindeki kurt köpeği Damien karakterinin soysuzluğuna (kurt köpeği de çakaldan gelme bir ırktır) hem de onun kötü enerjisini sembolize eden kolektif bilinçdışını yansıtır (Demirci, 2006: 102). Antik dönemlerde köpeklerin, köpek yüzlü tanrılar olduğuna dair inanç yaygındı. Ayrıca, köpeklerin, biri ölmeden önce uluyarak insanları uyardığı inancı hakimdir. Örneğin, Ceasar ve Makiminus öldürülmeden önce köpeklerin uluduğu rivayet edilir. Tarihi söylencelerin yanında kurgu eserlerde de köpek ulumasından bahsedilir. Aryan mitolojisinde ise geceleyin uluyan köpeklerin, ölü ruhları topladığına inanılırdı (Fiske, 2005: 88). Shakespeare'in *Henry VI* (1599) adlı eseri ve Charles Dickens'in *Martin Chuzzlewit* (1844) adlı romanında köpeklerin uluması betimlenir. Köpeklerin, ruhları görebildiğine dair olan inanç, günümüze kadar gelmiştir. Stephen King romanlarından beyazperdeye uyarlanan çoğu yapımda köpek (*Cujo*, *Hayvan Mezarlığı*, v.b.), filmin merkezinde yer alır.

Korku filmlerinde, boş inanışları, batıl inançları sembolize eden mekân, nesne, hayvan ve sembollerin dışında rakam ve günler gibi kültürel kodlar, önemli bir yere sahiptir. Günler ve sayılar, korku sinemasında yer alan diğer semboller dışında seyirciye paranoya hissini yaşatan batıl öğelerdendir. Bu batıl rakamlar arasında en bilindik olan uğursuz on üç³¹ sayısı, Hıristiyanlıkta uğursuz anlamı ile sıkça kullanılırken Müslümanlar için kutsal sayılan Cuma, Hıristiyanlar için özellikle 13. Cuma olarak korku verici bir tarih olmuştur. 13 Ekim 1307 Haçlı Seferlerinden dönen tapınak şövalyelerinin, on üç sayısının öne çıktığı bu tarihte katledilmesi bu sayısının orijini konusunda önemli ipuçları verir. Ancak daha yaygın bir Hıristiyan inancına göre Son Akşam Yemeği, on üçüncü Cuma günü gerçekleşmiştir. Leonardo Da Vinci'nin *Son Akşam Yemeği* resminde uğursuzluk Yahuda'nın tuzluğu³² devirmesiyle ilişkilendirilebilirken İsa'ya ihanet eden Yahuda, *Son Akşam Yemeği* tablosunda on üçüncü karakterdir. İskandinav mitolojisinde ise on iki tanrının yer aldığı ziyafete düzenbaz tanrı Loki şekil değiştirerek katılır (Rhodes, 2015: 35). İskandinav ve Germen kabileleri Hıristiyanlığı kabul ettiğinde Frigga (Bereket Tanrısı) cadı olarak suçlanır. Bunun üzerine her yıl on üçüncü Cuma on bir cadı ve şeytanla toplanıp on üç kişiden oluşan kurulla kötü planlar yaptığına inanılır.

On üç sayısından doğan korku, psikolojide triskaidekafobi olarak kendisine yer bulur. Triskaidekafobi yani on üç sayısı fobisi, bu sayı yüzünden doğan korku insanların sosyal yaşamında da yer edinmiştir. Örnek olarak, Amerika'da çoğu otelde 13. kat yer almaz. Batı'da çoğu uçakta on üç rakamı, Fransa'da adreslerde on üç kullanılmaz İtalyan milli piyangosunda on üç yoktur.

Korku filmlerinde özellikle Hıristiyanlıkla ilgili bir batıl inanç olan on üç sayısının uğursuzluğu, slasher alt türünde karşımıza çıkar. Korku sinemasının köşe taşlarından biri olan *13. Cuma* filmi bu batıl inancı daha iyi anlayabilmemiz açısından önemlidir. Sean S. Cunningham tarafından ilk olarak 1980 yılında beyazperdede yer alan *13. Cuma* filmi, kamp için gittikleri gölde bir grup gencin başına gelen felaketler dizisini anlatır. Filmde yer alan objeler, merdiven ve sandalye gibi tahtadan yapılmış kamp eşyalarıdır. Ataerkil, kökenci bir ideoloji filme hâkimken aile kurumuna tehdit oluşturan gençler fallik nesnelere öldürülür.

The Omen serisi ve *End of Days* (Peter Hyams/1999) gibi korku ve gerilim filmleri 666

³⁰ *Omen* - Richard Donner (1976). *Omen* filminin devam serisinde köpek yerini kargaya bırakır.

³¹ On üç sayısı uğursuz anlamı dışında diğer inançlarda ve bilimsel veriler olarak önemli bir yere sahip bir sayıdır. Örneğin, iskeletin on üç eklem yeri varken Ay, her gün yörüngesinde on üç derece ilerler. Güneş yılında on üç Ay döngüsü vardır. Ayrıca Yahudilikte yetişkinliğe geçiş yaşı olduğu için uğurlu kabul edilir.

³² Antik Yunan ve Roma'nın yanı sıra Katolik kilisesi de kutsal su yapımında tuz kullanır. İnsan sağlığı ve kötü ruhların kovulması açısından kutsaldır.

sayısının uğursuzluğu üzerine olan batıl inancı görselleştirir. Hıristiyanlıktaki on üç sayısı gibi Japoncada da benzer durum “shi” yani dört için geçerlidir. “Shi” ölüm ile benzer (shin) bir cümle olduğu için dört sayısı Japonya’da uğursuz kabul edilir. Korku filmleri dışında gerilim, fantastik türünde 23 numara, dokuz(lar) gibi takıntı haline gelecek sayılar, gizemini koruyan, izleyicide merak duygusunu uyandıran batıl inançları yansıtan rakamlardır.

Bütün bu batıl inançların yer aldığı kodlar, sayılar dizini; objeler, mekânlar ve hayvanlar, Alan Parker’ın *Angel Heart* (1987) gibi filmlerden başlayarak günümüz korku ve gerilim sinemasında bir bütün olarak karşımıza çıkar.

Batıl İnançların Sunumu Açısından Son Dönem Korku Filmleri

1980’lerden günümüze özellikle slasher ve teen slasher türündeki filmler uğursuz objeleri kullanmaya devam eder. Bıçak, testere, çekiç gibi fallik nesnelere, kadın kurbanın katledilmesinde kullanılır. *13. Cuma*, *Halloween*, *Elm Sokağı Kâbusları* gibi seri filmler, silah yerine fallik cinayet nesnelere kullanıldığı filmlerdir. Güney Gotiği’nin mabedi ev, zaman zaman kampa da dönüşebilir. İsmi saydığımız bu filmlerde merdiven, ayna ve kapı gibi sembolik anlamlarda da okuyabileceğimiz bölmeler yer alır.

Korku filmleri dışında, gerilim filmleri de şeytan ya da cadı gibi fenomenleri beyazperdeye taşır. *The Devil’s Advocate* (*Şeytanın Avukatı*, Taylor Hackford, 1997) ve *Angel Heart* (*Şeytan Çıkmazı*, Alan Parker, 1987) şeytanın eski inanışlarla birlikte post-modern bir kimliğe büründüğü önemli filmlerdendir. Özellikle *Angel Heart* (*Şeytan Çıkmazı*, Alan Parker, 1987) adlı Alan Parker’ın karanlık filmi, batıl inanca bağlı nesnelere, sembolik hayvanların, isimler ve rakamların sıklıkla kullanıldığı neo-noir (yeni kara-film) yapımlar arasında yer alır. Örneğin, Harry Angel (Mickey Rourke), Louis Cyphre (Lucifer’in anagramı) ile 666 numaralı restoranda buluşur. Harry Angel’in Dedektiflik ajansının ismi Crossroad’tur³³. Restoran sahnesinde Louis Cyphre (Robert De Niro) insan ruhuyla özdeşleştirdiği yumurtayı yerken Harry sol omzunun üstünden tuz döker. Bu batıl inanca göre sol omuzda gezdiği rivayet edilen şeytanın görme yetisinin engellendiğine inanılır. Filmde geçen ve cehennem bekçisi Kerberos’u andıran kara köpekler dünyevi cehennemi yansıtan atmosferi oluşturur. Devasa vantilatörler, çalışmayan asansörle birlikte kırık bir aynaya bakan Harry Angel’in aslında ruhunu şeytana satmış Johnny Favorite karakteri olduğunu öğreniriz. Filmde voodoo büyüler, Afrika kabilelerine özgü horoz kurban edip kanında yıkanma gibi ritüeller yer alır.

³³ Crossroad: İngilizceden kavşak olarak çevrilen kelime. Roma mitolojisindeki gece tanrıçası ve cadıların koruyucusu Hakate, kavşaklarda ortaya çıkar. Pagan inanışlarından gelen intihar edenin cesedinin kavşaklara gömülmesi ya da dar ağaçlarının kavşaklara kurularak infazın bu yerlerde gerçekleşmesi, kavşağın şeytan ile ilişkilendirilmesinde etkili olmuştur. Edebiyattan sinemaya kavşak (crossroad), şeytani bir yerdir. Sophocles’un Oedipus Rex adlı Antik Yunan trajedisinde Oedipus, babasıyla kavşakta karşılaşır ve onu orada öldürür. Shakespeare’in Machbeth’inde kötülük kavşakta belirir (*Kavşakta güven olmaz yol gösteren Tanrıya*).

Görsel 8: Angel Heart/1987 - Alan Parker. Louis Cyphre (Robert De Niro), insan ruhunu sembolize eden yumurtayı (oval hareketle kabuğunu kırmak suretiyle tuzlayarak) yer. Ardından, Angel (Mickey Rourke), sol omzunun üstünden, batıl inanç hareketi olan, tuz dökme eylemini gerçekleştirir. Merdiven ve asansör sembolik anlamlar içerir.

Cadı da tıpkı şeytan temalı filmlerde olduğu gibi yönetmenlerin ilgilendiği bir diğer konu olmuştur. Cadı konusunda ilk örnek gösterebileceğimiz film *The Witch*'tir (Robert Eggers, 2015). *The Witch*, barok tarzı ışıklandırması, sabbath sahneleri ve korkutucu karakterleri/sembollerıyla Goya'nın resimlerini de referans almış Güney Gotiği türüne örnek gösterilebilecek bir filmidir. Cadı konusunu merkeze alan bir diğer film ise *Sessiz Tepe* (*Silent Hill*, Christophe Gans, 2006) olacaktır. Video oyundan uyarlanan, *Sessiz Tepe*, müzikleri, atmosferi ve sesleriyle gerilimi sağlarken, sürekli kapanan kapıları, spiral merdivenleri, yansıması olmayan aynaları ve hastane, ilkokul ve lunapark gibi çocukluk travmalarına özgü korkutucu mekânlarıyla dikkat çekici bir film olmuştur. Cadılık üzerine bir diğer film ise, *Otopsi'dir* (*The Autopsy of Jane Doe*, André Øvredal, 2016). Filmdeki isimler, gotik romanlara gönderme içerir. Jane ismi Jane Eyre, Charlotte Brontë'un 1847 tarihli gotik romanını anımsatır. Doe soyadı ise Poe'nun anagramı olmaya bir harf uzaklıktadır. D ters çevrilince p olurken, Jane Doe, Amerika'da kimliği belirsiz cesetler için kullanılan bir takma addır. Filmde, Burke'un, Yücelik kavramı, hemen akla gelirken, *H.P. Lovecraft*'ın romanından uyarlanan *Re-Animatör* adlı filmi de akla getiren bir konuya dayanır. Film, metafizik ve Amerikan Gotiği üzerinden şekillenir. Fantastik öğelerle olağanüstü fantastik iç içe kullanılması filmi güçlü kılar. Amerikan Gotiği'nin gerekli tüm öğeleri yer alır: Ev, dışarıdan gelen yabancı, yitirilen kadın karakter, evde kapalı kalma, pagan işaretler, ayağa çan takma gibi eski ritueller, semboller... Filmin sonlarındaki İncil'den alıntı yapılan şu sözler bir bakıma filmi de özetler: "Ölülerin ruhlarını rehber edinen her kadın ve erkek infaz edilecektir". Film ayrıca saf olağanüstüyü, saf tekinizden ayırdığımızda ikinci bir yorumda bulunabilmemize olanak sağlar. Tommy'nin babası tarafından ezilmesi üzerinedir ikinci okuma. Nathaniel Hawthorne romanları gibi, eserin sonunda, her şeyin mantık çerçevesinde bir açıklaması vardır: Babadan korkan, kız arkadaşının yanına bile gidemeyen (baba, oğlunun döneceğini bilmektedir) babadan takdir alamayan bir çocuk. Bu işi yapmak istemediğini babasına söylemek bir yana, babasının nasıl gözüne girerim diye uğraşır oğul karakteri. Filmde, gördükleri sanrıların etkisiyle baba, önce kediyi öldürür. Baba, sonra kızı öldürür ve en sonunda oğul babayı öldürür. Babanın ruhu da oğlunun canını alır. Kriz anında yanılısamarlarla, aslında sadece babasını kalbinden bıçaklayan ve kendini öldüren oğul vardır (filmin sonunda iki ceset torbası çıkar, kızın cesedi yoktur). Şeytan ve cadı dışında çocukluğa özgü nesnelere yer aldığı korku filmleri de batıl inançların fenomenlerinden faydalanır. Çocukluğa özgü olan oyuncaklar artık yeni batıl nesnelere evrilmeye yakındır. Çocuk masalları, son dönem korku sinemasının sıklıkla yer verdiği bir tema olmuştur. Bu türden filmlere örnek vermek gerekirse, *The Conjuring* (*Korku Seansı*, James Wan, 2013), lanetli çocuk nesnelere yer veren, şeytan çıkarma, uğursuz, içine kötü ruh bulaşmış nesnelere yer verdiği başarılı bir film olmuştur. Bir diğer batıl korku örneği olarak *Mama* (Andrés Muschietti, 2013), uğursuz mekanların, çocukların ve objelerin yer aldığı bir filmidir. Film, rüya sahneleri ve kiler, kilise gibi korkutucu mekânları ile eve ait olmayanın dönüşüyle batıl inanç nesnelere başarılı bir şekilde yerleştirildiği son dönem filmlerindendir. *The Babadook* (*Karabasan*, Jennifer Kent, 2014) çocuk masalı, eve girmeye çalışan, dışarıdan gelenin tehdidi gibi klişe konuları başarılı şekilde işlemiş bir film olarak dikkat çeker. *The Awakening* (*Öbür Dünyadan*, Nick Murphy, 2012) voyörist yönü ağır basan, tanıdık ve yabancı olanın iç içe kullanıldığı bir filmidir. Filmde yer alan kadın karakterin, özellikle Jung'un "ayna takıntısında/evresinde" belirtildiği gibi gözetlenme fantezisiyle, cinsel doygunluğa ulaşmaya çalışma gibi çabalarla, görüldüklerindeki şiddetin artıp kardeşinin yüzünün korkunç görmesine

neden olmaktadır. Filmde yer alan tablolar, kadın ve çocuk, atla; saldırgan baba ya da erkek görevli, aslanla, sembolize edilmiştir. Florence'nin omzundaki yaranın aslana bağlanması da bu yüzdendir. İkinci resim de ise resmen Florence'nin femme fatale (öldüren kadın) olarak görüldüğü yansıtılır.

Batıl inançlardan faydalanan korku filmlerinin yararlandığı bir diğer yöntem büyü olmuştur. *The Skeleton Key* (*İskelet Anahtar*, Iain Softley, 2005) büyü ve ayinleri merkeze alır. Büyü ve ritüel gibi antik dönemlere ait olanın günümüz evinde kurgulanması üzerine olan film, korkutan mekân ve şüphe uyandıran karakterleriyle kendi mitini oluşturmuş ve sürpriz sonucuyla da sürükleyiciliği elden bırakmamıştır. Ruhun aynaya geçmesi gibi, batıl olanın anlatıldığı sahneleri ile akıllarda kalıcı olmuş bir yapıdır. *Paranormal Activity* serisi, *Blair Cadısı* ekolünden el kamerası ile lanetli evin sürekli gözetlenmesiyle korkuyu yaşatır. Kapı çarpmaları, cadı tahtası ve gölgeler ile birlikte uğursuz olanın göze sokulduğu filmlere örnek olarak gösterilebilir. *Naboer* (*Kapı Komşusu*, Pål Sletaune, 2005) sonradan ortaya çıkan koridorları, dar alanları ve kapalı kapılarıyla Güney Gotiği'nden izler taşıyan bir filmidir.

The Mist (*Öldüren Sis*, Frank Darabont, 2007) Stephen King ve Lovecraft evrenlerini harmanlayan bir film olmuştur. Film, dinlerin sentezini, batıl inançların egemen olduğu bir püriten topluluk baskısıyla, örtük bir biçimde peygamberlerin ve azizlerin hikâyesi üzerinden anlatır. Kurtlanan karakter (Hz. Eyüp), göğsünün sol tarafında bıçaklanan karakter (Hz. İsa'nın çarmıhta ölümüne neden olan yarayı aldığı yer, safra kesesi) ve çarmıha gerilmiş halde kurban edilen (Jessup) açıkça peygamberlerin öykülerini alt metin olarak sunar. Film, geneli itibarıyla, açıkça Hz. İbrahim'in hikâyesine odaklanır. Ana karakter, David Drayton'un ismi de Hz. Davut'a (David) gönderme olabilir (bkz: Basit nesnelere devasa yaratıkları öldüren peygamber). David için oğlunu kaybetme kâbusu belki de en korktuğu şey, olabilir. Çocuğunu koruma duygusuyla hareket eden bir baba, gece gelen yaratıklar, kurban verilince yaratıkların gelmemesi, Musa Peygamber'in öyküsündeki gibi çekirge istilası, kısacası çok fazla dini referans yer alır. Baba, oğlunu kurban ettikten sonra dünya kurtarılır, sis ortadan kalkar ve insanlık için de bir umut doğar.

20. Yüzyılda yaygınlaşan son dönem korku filmleri, genel olarak korku mekânı olan evi merkeze almaya devam eder. Korkunun diğer mekânları olarak, Akıl hastanesi de yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. *Session 9* (*Son Seans*, Brad Anderson, 2001), *Eliza Graves* (*Brad Anderson*), 2014 ve *Shutter Island* (*Zindan Adası*, Martin Scorsese, 2010) son dönemin popüler korku mekânı olmaya yakındır. Artık korkunun merkezi evin dışına taşmaya başlamıştır.

Sonuç Yerine

Batıl inançlar günümüzde bile varlığını sorguladığımız fenomenlerdir. Psikolojik rahatsızlık boyutuna ulaşan obsesif - kompulsif bozukluklar bir yerde batıl inançlarla da bağıntılıdır. Örneğin, çoğu insan kapıdan geçerken sağ ayağıyla girmeye çaba gösterir. Kaldırımındaki taşlara sağ ayakla basmaya özen sarf etmemizin temelinde, dini korkular, psikolojik takıntılar ve batıl inançlar yatar. Gördüğümüz hayvanın renginin, gördüğümüz yönün bile sembolik anlamı geçmişten günümüze aktarılmıştır. Kara kedi görmenin uğursuzluk getireceği inancı gibi, Tanrı tarafından günün kutsanabilmesi için sabah görülen hayvanın anlamları da son derece önemlidir. Tavşan ya da solda uçan kuş şanssızlık; kurt veya sağda uçan kuş şansa işaret eder (Akın, 2015: 83).

Sinema, batıl inançların sembollerini yeni bir dil geliştirerek kullanmaya devam eder. Vampir ve şeytan için sarımsak, kutsal su, haçın oluşturduğu batıl inanç objeleri XXI. yüzyıl korku filmlerinde bile yer almaya devam eden fenomenlerden bazılarıdır. Filmin ilerisinde neler olacağına dair işaretleri sinematik okumalar sayesinde kavrayabiliriz. Kara-filmlerde yüzüne selektör yansıyan kişi genellikle ölür. Filmin bir yerinde gösterilen silah patlar.

Kasıtlı olarak göze sokulan bıçak, çekiç gibi fallik nesnelere bir cinayette kullanılır. Alfred Hitchcock, spiral lekeler oluşturacak merdivenlerden, kuyulardan, röntgencinin gözetlediği anahtar deliğine kendi geliştirdiği bu sembollerden faydalanır. Yönetmenler, anlatılardan, masallardan ve sembolik objelerden faydalanmaya devam etmektedir. Francis Ford Coppola, Martin Scorsese, David Fincher ve David Lynch gibi isimler, x işaretleri, portakal gibi meyveler ve Dante'nin, Milton'un kitaplarındaki illüstrasyonları gibi yardımcı işaretlerle ölümün habercisi olan öncü görüntülerin yardımıyla sembolik bir sinema dili oluşturan çağdaş yönetmenlerdendir. Tim Burton, halen Balkan batıl inanışlarını gotik bir dille sanatsal yaratıma dönüştüren popüler yönetmenlerin arasındadır. Örneğin, *Ölü Gelin (Corpse Bride, 2005)* animasyonu, XIX. Yüzyılda Yahudi kızlarının öldürülüp gelinlikleriyle defnedildiği Rus efsanelerini anlatır. Batıl inançlar bir bakıma sanatsal yaratım adına sanatçıları beslerken bir yandan da bizleri dizginleyen psikiyatrinin araştırma alanına giren bir konu olmuştur. Sinema dışında, gündelik hayatımızda, ne giyeceğimiz, günümüzün nasıl geçeceğine dair işaretleri batıl inançlardan bekleriz. Türbeye gidip adakta bulunmaktan, kilisede mum yakmaya, dini öğretilerimizde bile batıl, etkin bir güce sahiptir. Günümüzde spiritiüalizm ve neo-paganist inanışlarından bazıları yaygın olarak tüm coğrafyalarda kullanılan yöntemler olmaya devam etmektedir.

Kaynakça

- Akın, Haydar. Ortaçağ Avrupası'nda Cadılar ve Cadı Avı, Phoenix, 2015.
- Adolphs, Volker. Unheimlich: Innenräume von Edvard Munch bis Max Beckmann, Hirmer Publish, Almanya, 2016.
- Eliade, Mircea. Okültizm, Büyücülük ve Kültürel Modalar, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2017.
- Demirci, Tan Tolga. Korku Sinemasının Psikanalizi, Es Yayınları, 2006.
- Fiske, John. Mitler ve Mitleri Yapanlar, Eski Masal ve Batıl İnançların Karşılaştırmalı Mitoloji Tarafından İncelenmesi, İlya İzmir Yayınevi, İzmir, 2006.
- Gaskill, Malcolm. Cadılık, Dost Kitabevi, Ankara, 2016.
- Lorie, Peter. Batıl İnançlar, Milliyet Yayınevi, İstanbul, 1997.
- Mull, Çiğdem Pala. Gotik Romanının Kıtalararası Serüveni, Ürün Yayınları, Ankara, 2014.
- Panati, Sıradan Şeylerin Sıra Dışı Kökleri, Maya Kitap, 2009.
- Pasotureau, Michel. Siyah - Bir Rengin Tarihi, Sel Yayıncılık, Çevirmen: Mesut Tufan Edebiyat Dizisi, İstanbul, 2016.
- Peccatori, Stefano. Bosch Art Book Hayal Gücünün Derinlikleri, Dost Kitabevi, 2002.
- Rhodes, Chloe. Kara Kediler Kem Gözler Modası Geçmiş Batıl İnançlar Kitabı, Doğan Kitap, 2015.
- Taburoğlu, Özgür. Kent Efsaneleri Zamanımızın Batıl İnançları ve Takıntıları, Doğubatı, 2011.
- Demirci, Tan Tolga. Psikesinema, Dosya: Korku, 2016.